

Sto let zákona o knihovnách

Právě v těchto dnech si knihovny v celé České republice připomínají století od schválení přelomového dokumentu, zákona o knihovnách. Zákon o veřejných knihovnách obecních byl schválen Národním shromážděním 22. července 1919 s účinností od 30. 7. 1919. Jako přelomová se ukázala povinnost pro každou větší obec zřídit veřejnou knihovnu „*na doplnění a prohloubení vzdělanosti všech vrstev obyvatelstva*“. Díky tomu má dodnes Česko jednu z nejhustších sítí knihoven na světě a občané svoji knihovnu vždy na blízku.

Na co zákon (také) pamatoval

Naopak velmi nesvobodná se z dnešního pohledu se může zdát pravomoc Ministerstva školství a národní osvěty uveřejňovat seznamy spisů, které by měly být z veřejných knihoven vyloučeny. Jednalo se především o „*krváky, detektivní a indiánské povídky, které sensačním způsobem dráždí fantazii čtenářovu*“. První republika měla zkrátka zájem kulturu a vzdělanost svých obyvatel určitým způsobem ovlivňovat. Dnešní čtenáři ale v knihovnách výše uvedené žánry běžně najdou a mohou tak bez omezení užívat pestrosti literatury a mnohosti výběru.

Knihovní zákon dnes

Prvorepublikový zákon byl nahrazen v roce 1959 zákonem č. 53/1959 Sb., o jednotné soustavě knihoven (knihovnickým zákonem), který knihovny propojil do organizované sítě. A opět změněné politické podmínky vedly s jistým zpožděním k přijetí dnes platného zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon).

Důležitou součástí knihovního zákona je důraz na služby, a to nejen na ty spojené s půjčováním knih. Zákon vyjmenovává další služby, které knihovny mohou poskytovat. Je to například kulturní, výchovná a vzdělávací činnost, vydávání tematických publikací nebo poskytování informací z různých zdrojů. Významná je deklarace rovného přístupu ke službám knihoven pro všechny. Zákon také stanoví, že základní služby knihovny (typicky půjčování knih) jsou zdarma.

Současný knihovní zákon tak umožňuje reagovat knihovnám na měnící se očekávání uživatelů a jejich přerod z půjčoven knih k místům, které podporují rozvoj místních komunit, neformální vzdělávání, učení i kreativitu.

Výzvou pro další práci na poli knihovnické legislativy je v tuto chvíli vývoj v oblasti autorského práva, legální zpřístupnění digitalizovaných textů a právo elektronického povinného výtisku. Zákonné ukotvení knihoven v legislativním rámci je pro činnost knihoven velmi důležité, a uplynulé století to jen potvrzuje.

Knihovnické tipy aneb Co si přečíst o knihách a knihovnách

Knihy kupovati (<https://search.mlp.cz/cz/titul/knihy-kupovati/4076996/>)

Pozor, v knihovně je kocour (<https://search.mlp.cz/cz/titul/pozor-v-knihovne-je-kocour/4473965/>)

Soustružníci lidských duší (<https://search.mlp.cz/cz/titul/soustruznici-lidskych-dusi/2798739/>)

Knihy a jejich lidé (<https://search.mlp.cz/cz/titul/knihy-a-jejich-lide/4008639/>)

17. 7. 2019